

Giovanniego Realego łączyła głęboka przyjaźń z ks. Tadeuszem Stycznem, następcą Karola Wojtyły na Katedrze Etyki Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego i założycielem Instytutu Jana Pawła II. Nie wiem dokładnie, kiedy się poznali. Przypuszczam, że spotkali się jeszcze przed rozmową, której byłem świadkiem w Liechtensteinie latem roku 1986. Ksiądz Styczeń przygotowywał się właśnie do wystąpienia na meetingu na rzecz przyjaźni między narodami organizowanym w Rimini przez ruch *Comunione e Liberazione*. Pracował nad włoską wersją swojej „rzeczy o Kowalskim”³, którego przedstawiał w tym tekście jako współczesnego Sokratesa. Zarówno starożytny mędrzec, jak i internowany działacz Solidarności odrzucili propozycję uwolnienia z więzienia, ponieważ ceną, którą musieliby zapłacić za opuszczenie jego murów, było sprzeniewierzenie się swoim przekonaniom. Obydwaj – według Stycznia – stali się świadkami wolności w prawdzie. Reale potwierdził tę tezę, co nappełniło lubelskiego etyka radością. Zaraz ujrzał on w Kowalskim patrona – tak jak był nim Sokrates – współczesnej akademii. Zapytał jeszcze Realego, czy są podstawy, aby sądzić, że Platon przedstawił samego siebie pod fikcyjną postacią Kritona. Któż bardziej od Platona mógł pragnąć ocalenia życia Sokratesa? Reale najpierw milczał, zastanawiał się nad taką interpretacją, a potem wykrzyknął: „Tak, to był on!”. Zapamiętałem muzyczną aurę tej rozmowy, obydwoj profesorowie byli pasjonatami muzyki, a ich myślenie wyrażało się we frazach forte przechodzących w piano, potem znowu wracających do jeszcze silniejszego forte – mówili bowiem to samo, a w pewnej chwili mówili to obydwoj naraz.

Przyjaźń Tadeusza Stycznia i Giovanniego Realego zaowocowała bogatą współpracą, trwającą przez kilka dekad. Mediolański filozof stał się sztandarowym autorem publikującym w „*Ethosie*”. Nigdy nie odmawiał prośbom redakcji o artykuł. Uczestniczył jako prelegent w sympozjach organizowanych przez Instytut Jana Pawła II. Do Lublina przyjeżdżał również na zaproszenie o. Edwarda Iwona Zielińskiego, który swymi tłumaczeniami upowszechniał w Polsce nowatorski dorobek Realego w dziedzinie badań nad filozofią sta-

³ Zob. T. S t y c z e Ń SDS, *Wolność w prawdzie*, w: tenże, *Dzieła zebrane*, t. 4, *Wolność w prawdzie*, Towarzystwo Naukowe KUL–Instytut Jana Pawła II KUL, Lublin 2013, s. 19-32.

rożytną. Naturalnym ukoronowaniem wielowątkowej współpracy Realego z Wydziałem Filozofii KUL stało się nadanie Profesorowi doktoratu honoris causa w roku 2000.

We współpracy z księdzem Stycznem Reale przygotował włoskie wydanie filozoficznych dzieł Karola Wojtyły. Dzięki staraniom Profesora najpierw ukazało się nowe, włosko-polskie wydanie *Osoby i czynu* w tłumaczeniu poprawionym przez Giuseppego Grigentiego i Patrycję Mikulską, zaangażowanych do tej pracy w centrum badań nad Platonem w Liechtensteinie. Książka wydana została w redagowanej przez Realego serii źródeł myśli filozoficznej – od starożytności po współczesność – publikowanych w języku oryginalnym (greckim, łacińskim, arabskim, francuskim, niemieckim, angielskim, hiszpańskim) oraz w tłumaczeniu włoskim. Książka Wojtyły w wersji polsko-włoskiej stała się pierwszą pozycją reprezentującą polską myśl w tej prestiżowej serii. Reale napisał wprowadzenie do tego dzieła, a Styczeń posłowie. Patrycja Mikulska i Giuseppe Grigenti opracowali ponadto słownik kluczowych terminów, którymi posługiwał się Karol Wojtyła. Profesor Reale był nie tylko niezrównanym mistrzem filozoficznych interpretacji, wykazywał również wielką dbałość o formę edytorską swych publikacji.